

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

 Λιδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος Πολιτεία 519C-520A

- A.** Λησιμόνησες (ή: Ξέχασες) πάλι, είπα εγώ, φίλε μου, ότι ο νόμος δεν ενδιαφέρεται γι' αυτό, πώς δηλαδή θα ευτυχήσει υπερβολικά μια μόνο κοινωνική τάξη μέσα στην πόλη, αλλά επιδιώκει (ή: ψάχνει να βρει τρόπους) αυτό να συμβεί σε ολόκληρη την πόλη, συνδέοντας αρμονικά τους πολίτες με την πειθώ και τη βία, κάνοντας (ή: πετυχαίνοντας) να μοιράζονται μεταξύ τους την ωφέλεια που ο καθένας μπορεί να προσφέρει στο σύνολο, και διαμορφώνοντας ο ίδιος τέτοιους άνδρες μέσα στην πόλη, όχι για να τους αφήνει (ελεύθερους) να στρέφεται ο καθένας όπου θέλει, αλλά για να τους χρησιμοποιεί (ή: αξιοποιεί) ο ίδιος με σκοπό τον ενωτικό δεσμό (ή: τη συνοχή) της πόλης.

Μονάδες 10

- B1.** Για τον Σωκράτη (και τον Πλάτωνα) είναι **δίκαιος** ο **εξαναγκασμός** των φιλοσόφων της εποχής του ν' ασχοληθούν με τα κοινά (*δίκαια πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, ... φυλάττειν*), γιατί είναι **άδικη** η τότε **αδράνειά** τους. Οι εραστές της παιδείας ως αυτοσκοπού ζουν στη μακαριότητα των πνευματικών ενασχολήσεων ως απόκοσμοι στοχαστές και μοναχικοί τύποι. Έτσι, η πολιτική δράση δεν εμπίπτει στα ενδιαφέροντά τους· αδιαφορούν για την εξουσία, τις τιμές, το σεβασμό των συμπολιτών τους· «δεν ξέρουν καλά-καλά πού βρίσκονται τα δικαστήρια, δεν έχουν πάει ποτέ στην αγορά, δεν μετέχουν σε πολιτικό κόμμα, δεν ενδιαφέρονται για τα προβλήματα της καθημερινής ζωής, για τις κοινωνικές ή άλλες κοσμικές εκδηλώσεις» (Πλάτωνος *Θεαίτητος*).

Ωστόσο, η αποχή από τον πρακτικό βίο σε μια δημοκρατία ορίζει τον **απολιτικό** άνθρωπο, ο οποίος απειλεί την ουσία και την ορθή λειτουργία του ίδιου του πολιτεύματος. Ο Θουκυδίδης δια στόματος Περικλή στον *Ἐπιτάφιο* (40) χαρακτηρίζει **άχρηστο** (*ἀχρεῖον*) και όχι **φιλήσυχο** (*οὐκ ἀπράγμονα*) όποιον δεν συμμετέχει στα κοινά. Κι αυτό γιατί όποιος δεν ασκεί τα πολιτικά του δικαιώματα νοιάζεται μόνο για το ατομικό συμφέρον, νιώθει **αυτάρκης** ζώντας **μόνος** του· είναι

αυτός που ο Αριστοτέλης στα *Πολιτικά* του χαρακτηρίζει «ἢ θηρίον ἢ θεὸν».

Οι φιλόσοφοι, επομένως, έχουν χρέος να **ξεπεράσουν** την **ιδιοτέλεια** της **προσωπικής τους ευδαιμονίας** και να αξιοποιήσουν το θεωρητικό εξοπλισμό που διαθέτουν στο στίβο του πρακτικού πολιτικού βίου. Οφείλουν να στρατευτούν στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου με πόνους και θυσίες. Το ηθικό χρέος προκύπτει από το γεγονός ότι μόνον αυτοί είναι προικισμένοι με εξαιρετικό νου και ικανότητες (*τάς βελτίστας φύσεις*), έχουν φτάσει στην ενόραση του Αγαθού (*ιδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν*), και ἄρα είναι πλασμένοι για μια ανώτερη αποστολή. Εξάλλου το ότι ἔφτασαν τόσο ψηλά το οφείλουν στην ίδια την πολιτεία που τους ανέθρεψε και τους προσέφερε αυτές τις πνευματικές απολαύσεις. Το **χρέος** αυτό των φυλάκων γίνεται ακόμη **πιο επιτακτικό σε ώρες κρίσης**, όταν οι θεσμοί και οι αξίες δοκιμάζονται· όσο περισσότερο οι ἄξιοι αρνούνται να αναλάβουν αξιώματα, τόσο περισσότεροι ἀνάξιοι θα καταλαμβάνουν την εξουσία οδηγώντας την κοινωνία στην ἔσχατη παρακμή. Οφείλουν λοιπόν να συνειδητοποιήσουν – με την πειθὴ ἢ τη βία – το **ρόλο** τους ως **πνευματικῶν ἀνθρώπων** : να διαφωτίσουν τους ἀπαιδευτους, να ξεσκεπάσουν τους διεφθαρμένους πολιτικούς. Αν δεν ξεσηκώσουν αυτοί τους νωθρούς και δεν καταγγείλουν τους επιτήδειους, ποιος θα το κάνει;

Μονάδες 15

B2. Ο νόμος στον Πλάτωνα προσωποποιείται· δίνει την εντύπωση ενός προσώπου που με το κύρος και την ισχύ του γίνεται ο κύριος ρυθμιστής των λειτουργιών του κράτους, η ψυχή της πολιτείας. Βέβαια, ἕνας τέτοιος κυβερνήτης, όσο κι αν παρουσιάζεται από τον Πλάτωνα προσωποποιημένος, λειτουργικά είναι ἕνας ἀπρόσωπος ἄρχοντας, χωρίς ἀνθρώπινα σφάλματα και παρεκκλίσεις, χωρίς συναισθηματισμούς και ἀδυναμίες : είναι ο ιδεώδης κυβερνήτης, ο ἄρχοντας – φιλόσοφος της *Πολιτείας*.

Ακριβώς επειδή ο νόμος δεν κάνει διακρίσεις ανάμεσα στους πολίτες, δε νοιάζεται για την εξασφάλιση της ευτυχίας μόνο των λίγων, των «εκλεκτών» (*νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει*). Αντίθετα, πρωταρχικό **μέλημά** του είναι να βρῖσκει τρόπους για να είναι **ευτυχιμένο ὄλο το κοινωνικό σῶμα** (*ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι*). Κι αυτό γιατί η ευδαιμονία είναι ἕνα κοινωνικό ἀγαθό, που προορίζεται για ὅλους τους πολίτες ἀνεξαιρέτως.

Η ευημερία αυτή εξασφαλίζεται με τη δημιουργία **αρμονικών σχέσεων** μεταξύ των πολιτών (*συναρμότων τούς πολίτας*), η οποία ξεκινά από τα μέρη της ατομικής ψυχής (*έπιθυμητικόν, θυμοειδές, λογιστικόν*). Μέσα από τη διαδικασία της αυτογνωσίας και τον συνακόλουθο αυτοπεριορισμό αποφεύγεται η αδικία, γιατί ο καθένας με **κοινωνική συνείδηση** κάνει πράξη το έργο που εκ φύσεως του έχει ανατεθεί, προσφέροντας τις υπηρεσίες του στο κοινωνικό σώμα (*ποιῶν μεταδίδων ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ... ὠφελείν*), χωρίς να πολυπραγμανεύει. Κι αν ο ίδιος αδυνατεί να οριοθετήσει τη δράση του, οφείλει να συμμορφώνεται στις υποδείξεις του σοφότερου, δηλαδή του νομοθέτη· ο τελευταίος δίνει μάθημα **κοινωνικής ευθύνης**, δίνει στον πολίτη να καταλάβει πως οι πράξεις ή οι παραλείψεις του πάντα έχουν αντίκτυπο στους συμπολίτες του (*ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ... σύνδεσμον τῆς πόλεως*).

Επομένως, η αρμονία του όλου επιτυγχάνεται με την υποταγή των κατώτερων στους ανώτερους (με την πειθώ ή τη βία) και την προσφορά των αρχόντων-φιλοσόφων στο κοινωνικό σύνολο. Αυστηροί περιορισμοί ισχύουν για όλες τις τάξεις. Η δικαιοσύνη απαιτεί από τον καθένα «*πράττειν τὰ ἑαυτοῦ*» με ζητούμενο την ευπραγία όλων. Αυτή είναι η βάση της ιδανικής πολιτείας.

Μονάδες 15

- B3.** Μετά την επιστροφή του στην Αθήνα από το πρώτο του ταξίδι στη Σικελία (390 π.Χ.), ο Πλάτωνας ίδρυσε τη σχολή του, την Ακαδημία, σε μια τοποθεσία της Αττικής γύρω στο ενάμισυ χιλιόμετρο από το Δίπυλο. Η σχολή λειτουργούσε σε ένα κτήμα κοντά στο πολύ παλαιότερο γυμναστήριο που ονομαζόταν, όπως και όλη η περιοχή, Ακαδήμεια, από τον προστάτη ήρωά του, τον Ακάδημο ή Εκάδημο. Έτσι και η σχολή πήρε το ίδιο όνομα. Ανασκαφές που έγιναν το 1930 αποκάλυψαν το αρχαίο γυμναστήριο.

Τα μαθήματα της Ακαδημίας πρέπει σε μεγάλο βαθμό να ήταν παρόμοια με αυτά που ο Πλάτωνας ορίζει στην Πολιτεία του ως ιδανική παιδεία των φυλάκων, της ανώτερης τάξης που ασκεί την εξουσία. Μεγάλη σημασία είχαν πάντως τα μαθηματικά, που θεωρούνταν ως απαραίτητη προετοιμασία για τη διδασκαλία της διαλεκτικής. Σύμφωνα άλλωστε με μια αρχαία παράδοση, στην είσοδο της Ακαδημίας συναντούσε κανείς την επιγραφή «*ἀγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσίστω*».

Μονάδες 10

B4.

- *έφαρμοστής* : συναρμόττων
- *πάγχρηστος* : καταχρήται
- *ικέτης* : αφικέσθαι / ικανῶς
- *βλασφημία* : ἔφαμεν / ἔφη
- *αληθής* : ἐπελάθου / ἐπελαθόμεν
- *αὐτόφωρος* : διαφερόντως
- *ἀνειμένως* : ἀφιῆ
- *ἀπιστῶ* : πειθοῖ
- *προφυλακίς* : φυλάττειν
- *τροπαῖον* : ἐπιτρέπειν / τρέπεσθαι

Μονάδες 10

 Αδίδακτο κείμενο

Δημοσθένους Κατὰ Φιλίππου Β, 12

- Γ.** Γνωρίζει λοιπόν (ο Φίλιππος) ότι και οι δύο θα ενδιαφερθούν μόνο για το προσωπικό τους συμφέρον και ότι δεν θα εξετάσουν τι θα ωφελήσει από κοινού τους Έλληνες. Θεωρούσε λοιπόν ότι, εάν απ' τη μια προτιμήσει εσάς, θα σας επιλέξει ως φίλους για τις δικαιοπραγίες, εάν απ' την άλλη προσεγγίσει εκείνους, (ότι) θα τους έχει συνεργούς στην πλεονεξία του. Γι' αυτούς τους λόγους προτιμά εκείνους από σας και τότε και τώρα· γιατί βέβαια δε βλέπει ότι αυτοί έχουν περισσότερες τριήρεις από εσάς· ούτε έχει βρει αφενός μεν στο εσωτερικό της χώρας κάποια στρατηγική θέση, κι αφετέρου έχει απομακρυνθεί από την κυριαρχία στη θάλασσα και στα εμπορικά λιμάνια· και δεν λησμονεί ούτε τα λόγια ούτε τις υποσχέσεις με τις οποίες πέτυχε την ειρήνη.

Μονάδες 20

- Γ.1.α.** ὧτινι / ὄτω
αὐτῶν / ἑαυτῶν / σφῶν αὐτῶν
πολλὰς
(ᾧ) ὑπόσχεσι

Μονάδες 4

- β.** εἰδῶσιν
συνεννηνοχένοι
πρόσθεσ
σχοίην
ἔωρᾶσθε
τευξόμεθα

Μονάδες 6

Γ.2.α.

- ἀγαπήσοντας :** **κατηγορηματική** μετοχή από το ρήμα «οἶδεν», συνημμένη στο αντικείμενό του «ἀμφοτέρους».
- συνεργούς :** **κατηγορούμενο** στο εννοούμενο «ἐκείνους» από το απαρέμφατο «ἔξιν».
- τῆς πλεονεξίας :** **γενική αντικειμενική** στο «συνεργούς».
- αὐτοῖς :** **δοτική προσωπική κτητική** στη μετοχή «οὔσας».

Μονάδες 4

β. Πρόκειται για **ΠΛΑΓΙΟ** υποθετικό λόγο :

ΥΠΟΘΕΣΗ : **εἰ** δ' ἐκείνοις **προσθεῖτο** (ευκτική του πλαγίου λόγου)
ΑΠΟΔΟΣΗ : Ἦγεῖτ' οὖν συνεργούς **ἔξιν** (ειδικό απαρέμφατο Μέλλοντα) τῆς αὐτοῦ πλεονεξίας.

↓

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ

Ἐάν / Ἄν / Ἦν δὲ **τούτοις προσθῶμαι** (υποτακτική), συνεργούς **ἔξω** (οριστική Μέλλοντα) τῆς **ἐμαυτοῦ** πλεονεξίας. → ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ

Μονάδες 6

Ο Ρ Ο Σ Η Μ Ο Π Ε Ι Ρ Α Ι Α - Κ Ε Ρ Α Τ Σ Ι Ν Ι Ο Υ

Ρένα Σαρμπάνη